

AĞIR VASITA SÜRÜCÜLERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Ahmet TAN
KSÜ, Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü
Kahramanmaraş

A.Nuri KAŞOĞLU
TAGEM, Tarımsal Ekonomik
Araştırmalar Enstitüsü
Ankara

ÖZET

Ülkemizde sürücüler özellikle neden oldukları trafik kazaları nedeniyle gündeme gelirler. Bunun dışında bu kesimi kimse merak etmez. Ne yerler? Ne içerler? Hallerinden memnunlar mı? Ortada hiç bir neden yokken mi trafik kazası yaparlar? Her yıl binlerce aileyi yok eden trafik kazalarına neden olan bu insanların hangi sosyal ve ekonomik durumlar içinde oldukları pek bilinmez.

Bu çalışmada esas olarak ülkemizde taşımacılık yapan sürücülerin sosyal ve ekonomik durumları incelenmiştir. Bu çerçevede Gaziantep - İstanbul arasında yer alan dinlenme tesislerinde 1000 sürücüye anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçların bir kısmı beklenen sonuçlar olmakla birlikte, çok sayıda beklenmeyen ve çarpıcı bilgilerde elde edilmiştir.

A RESEARCH ON SOCIAL AND ECONOMIC CHARACTERISTICS OF HEAVY VEHICLE DRIVERS

ABSTRACT

Drivers in our country have been concerned particularly for the accidents they are involved in. Except the time they are involved in accidents, nobody wanders about these people. For example, nobody wanders; what they eat? what they drink? whether they are happy with their situations or not? and are they causing the accidents without any reason etc. No one knows about the social and economic states of these people who cause to kill a lot of people every year.

In this study, especially the economic and social characteristics of the drivers who make transportation in our country were investigated. In this frame a questionnaire was applied to about 1000 drivers by visiting the resting stations located between Gaziantep and Istanbul provinces. A lot of unexpected and interesting results were obtained despite the fact that some parts of results obtained were expected.

GİRİŞ

Ülkemizde 1980'li yıllardan sonra ekonomide görülen gelişmelerin doğal sonucu olarak bir çok alanda önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerden ulaşım sektörü de önemli bir pay almıştır. Mal ve hizmetlerin dağıtımında karayollarından ağırlıklı olarak yararlanma yoluna gidilmesi beraberinde bir çok sorun getirmiştir. Kuşkusuz bu sorunların başında, her yıl binlerce aileyi yok eden trafik kazaları

* Bu çalışma KSU Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir

gelmektedir. Yılda yıla artan nüfus ve araç sayısına paralel olarak, trafik kazaları sayısı ve bu kazalarda ölen ve yaralananların sayısı da artmaktadır. Araç sayısı ülkemizden yaklaşık altı kat fazla olan Çin’de daha az sayıda trafik kazası meydana gelmektedir. Yine Fransa’da ülkemizden yaklaşık beş kat fazla araç var iken , kaza sayısı bizden 1.5 kat fazladır.

Ülkemizdeki trafik kazalarının en büyük nedeni de “sürücü hataları” olarak kabul edilmektedir. Trafik kazaları; ölümlere, yaralanmalara, ülke ekonomisi ve refahını önemli derecede etkileyen sosyal ve ekonomik kayıplara, kaza mağdurları ve onların yakınlarının yaşamlarında psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Ülkemizde 1997 yılında trafik kazaları sonucunda 5.125 kişi yaşamını kaybetmiş, 106.246 kişi de yaralanmıştır (1).

Ülkemizde şehirlerarası taşımacılık yapan sürücülerin hangi sosyal ve ekonomik durumlar içerisinde oldukları bilinmemektedir. Örneğin; sürücüler yaşam standardının hangi düzeyindedirler? Yeterli düzeyde gelir elde ediyorlar mı? Yeterli olarak dinlenebiliyorlar mı? Aileleriyle ilgilenebiliyorlar mı? Seyahate çıkarırken psikolojik motivasyonları yerinde mi? Bütün bunların ortaya çıkarılması sektördeki sorunların çözüme kavuşması yönünde büyük yararlar sağlayacaktır. Bu çalışmada yukarıda özet olarak sıraladığımız konular araştırılmıştır. Böylelikle sürücülerin içinde buldukları sosyal ve ekonomik sorunların çözümüne yönelik yapılabilecek bir takım yeni düzenlemelere yardımcı olabilecek veriler elde edilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma materyalini ülkemizde şehirlerarası taşımacılığın yoğun olarak yapıldığı yol güzergahlarında yer alan dinlenme ve mola yerlerinde sürücüler ile yüz yüze görüşme yoluyla yapılan anket yöntemiyle elde edilen bilgiler oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında, anket çalışmasının yürütüleceği güzergahın belirlenebilmesi amacıyla, başta T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Hizmetleri Bölümü yetkilileri olmak üzere, farklı güzergahta yer alan trafik birimleri ile dinlenme tesisleri yetkilileri ve sürücülerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan ön görüşmelerden elde edilen ön bilgilere göre, sürücüler tarafından en yoğun olarak kullanılan güzergahın İstanbul - Gaziantep arasındaki güzergah olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu güzergahı kullanan sürücülerin hemen hemen diğer güzergahları da kullandıkları saptanmıştır. Bu durum söz konusu güzergahta yapılacak anketlerin sağlıklı sonuç vermesi ve araştırma maliyetini düşürmesi bakımından önemli bulunmuştur.

Araştırmada, belirlenen güzergah üzerinde yer alan dinlenme tesislerinde günün belirli saatlerinde yaklaşık 1000 sürücü ile anket yapılmıştır. Çalışmada anket yapılacak sürücülerin seçimi ise tesadüfi olarak yapılmıştır. Anket uygulaması Haziran - Eylül 1999 tarihleri arasında yapılmıştır.

Çalışma kapsamında tesadüfi olarak seçilen sürücüler ile yapılan anketler bilgisayara girilmeden önce tek tek gözden geçirilmiştir. Çalışmada 134 anket sağlıklı bulunmayıp değerlendirme dışı bırakılmıştır. Daha sonra geriye kalan 866 anket, Anket Değerlendirme ve Analiz Programı(2) ortamında bilgisayara girilerek değerlendirilmiştir. Veriler ortalama olarak değerlendirilmiş ve anlamlı bulunan değişkenler arasında çaprazlama yapılarak elde edilen bulgular Tablolar halinde verilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Ankete katılan 30 yaşın altındaki sürücülerin %84'ü bir ve birden fazla trafik kazası yapmıştır. Bu oran 31-40 yaşlarındaki sürücülerde %66.4, 41-50 yaşlarındaki sürücülerde %67.9 ve 51 yaşından büyüklerde %61.2 olarak belirlenmiştir(Tablo 1).

Tablo 1. Sürücülerin Kaza Yapma Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Yaş Grupları	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
30 'dan Küçük	16.0	75.3	8.7	0.0	100.0
31 – 40	33.6	50.5	13.8	2.1	100.0
41 – 50	32.1	45.9	20.9	1.1	100.0
51 'den Büyük	38.8	61.2	0.0	0.0	100.0

Eğitim düzeyi arttıkça trafik kazası yapma riski azalmaktadır. Sürücülük hayatı boyunca hiç trafik kazası yapmama oranı ilköğretim mezunlarında %29.3, orta okul mezunlarında %22.5, lise mezunlarında %24.5 ve üniversite mezunlarında ise %66.7 olarak belirlenmiştir(Tablo 2).

Tablo 2. Sürücülerin Kaza Yapma Durumlarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyleri	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
İlk Okul	29.3	58.1	12.6	0.0	100.0
Orta Okul	22.7	64.5	11.8	1.0	100.0
Lise	24.5	55.5	17.0	3.0	100.0
Üniversite	66.7	27.8	0.0	5.6	100.0

Sürücülerin aylık gelir durumları ile trafik kazası yapma durumu arasında ters bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifade ile az gelirli daha çok trafik kazası yaparken, yüksek gelirli sürücüler daha az trafik kazası yapmaktadırlar. Aylık geliri 1 milyardan az olan sürücülerin sürücülük yaptıkları süre içinde hiç trafik kazası yapmama oranı %12.4 iken, bu oran aylık geliri 1-2 milyar olan sürücülerde %14.2, 3-4 milyar olan sürücülerde %57.1, 5-6 milyar olan sürücülerde %56.0 ve 7 milyardan fazla olan sürücülerde ise %75 olarak ortaya çıkmıştır (Tablo 3). Araştırma sonucuna göre trafik kazalarını en çok sırasıyla Ege, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğan sürücülerin yaptığı, buna karşılık en az trafik kazası yapan sürücüler de sırasıyla Marmara, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde yer alan illerde doğan sürücülerin olduğu belirlenmiştir(Tablo 4).

Tablo 3. Sürücülerin Kaza Yapma Durumlarının Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

Gelir Düzeyleri	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
<1 Milyar	12.4	61.6	25.4	0.6	100.0
1-2 Milyar	14.2	45.8	37.7	2.3	100.0
3-4 Milyar	57.1	35.7	7.2	0.0	100.0
5-6 Milyar	56.0	24.0	20.0	0.0	100.0
7+ Milyar	75.0	25.0	0.0	0.0	100.0

Tablo 4. Sürücülerin Kaza Yapma Durumlarının Doğum Yerleri Olan Bölgelere Göre Dağılımı (%)

Bölgeler	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
G. Doğu	15.3	56.1	28.6	0.0	100.0
D. Anadolu	11.4	62.8	25.8	0.0	100.0
İç Anadolu	31.8	52.4	13.8	2.0	100.0
Akdeniz	29.4	53.4	15.5	1.7	100.0
Karadeniz	26.7	73.3	0.0	0.0	100.0
Ege	5.0	85.0	5.0	5.0	100.0
Marmara	33.4	66.6	0.0	0.0	100.0

Farklı bölgelerde doğan sürücüler trafik kazasına neden olan durumları da şu şekilde belirtmişlerdir. Güneydoğulu sürücüler trafik kazasına neden olarak %45.2 oranı ile kural ihlallerini birinci sırada gösterirken, Doğu Anadolu sürücüler %52.7 ile yine kural ihlalinin, İç Anadolu sürücüler % 37.5 oranı ile diğer sürücülerin yaptığı hatayı, Akdenizli sürücüler %43.9 oranı ile diğer sürücülerin yaptığı hatayı, Karadenizli sürücüler %46.1 oranı ile yolun hatalı olmasını , Ege Bölgesinde doğan sürücüler %68.4 oranı ile diğer sürücülerin yaptığı hatayı ve Marmaralı sürücüler de %50.0 oranı ile kural ihlallerini yaptıkları trafik kazasına neden olarak belirtmişlerdir (Tablo 5).

Tablo 5. Kaza Yapma Nedenlerinin Bölgelere Göre Dağılımı (%)

Bölgeler	Kural İhlali	Yol Özrü	Araç Özrü	Diğer Sürücü Hatası	Uykusuzluk	TOPLAM
G. Doğu	45.2	15.2	2.7	32.8	4.1	100.0
D. Anadolu	52.7	7.3	5.4	20.0	14.6	100.0
İç Anadolu	18.2	29.1	2.7	37.5	12.5	100.0
Akdeniz	17.2	19.5	4.8	43.9	14.6	100.0
Karadeniz	7.8	46.1	0.0	38.4	7.7	100.0
Ege	5.3	26.3	0.0	68.4	0.0	100.0
Marmara	50.0	12.5	0.0	25.0	12.5	100.0

En az trafik kazası yapanlar uzun araç (tır) sürücüleridir. Zira uzun araç sürücülerinin %56.4'ü sürücülük hayatları boyunca hiç trafik kazası yapmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık en çok trafik kazası yapanlar ise kamyon sürücüleridir. Kamyon sürücülerini otobüs sürücülerini takip etmektedirler. Trafik kazası yapma oranları ise şu şekildedir; tır sürücülerinde %43.6, kamyonet sürücülerinde %53.0, otobüs sürücülerinde %73.4 ve kamyon sürücülerinde de %77.6 olarak belirlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Kaza Yapmanın Araç Türlerine Göre Dağılımı(%)

Araç Türü	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
Tır	56.4	21.4	20.4	1.8	100.0
Kamyon	22.4	64.2	12.0	1.4	100.0
Kamyonet	46.2	41.0	12.8	0.0	100.0
Otobüs	26.4	63.1	10.5	0.0	100.0

Araştırmada en çok ölümlü kazayı kamyonet süren sürücülerin yaptığı belirlenmiştir. Kamyonetlerin ölümlü trafik kazası yapma oranı %14.3 iken bu oran tır sürücülerinde %13.4, kamyon sürücülerinde %7.6 ve otobüs sürücülerinde de %4.4 olarak belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Ölümle Sonuçlanan Kazaların Araç Türlerine Göre Dağılımı (%)

Araç Türü	Ölümlü	Ölümsüz	TOPLAM
Tır	13.4	86.6	100.0
Kamyon	7.6	92.4	100.0
Kamyonet	14.3	85.7	100.0
Otobüs	4.4	95.6	100.0

Hayatlarından en çok şikayet edenler kamyon sürücüleridir. En mutlu olanlar da otobüs sürücüleridir. Mutsuzluk oranı kamyon sürücülerinde %86.2, kamyonet sürücülerinde %84.6, tır sürücülerinde %81.5 ve otobüs sürücülerinde de %78.9 olarak ortaya çıkmıştır(Tablo 8).

Tablo 8. Sürücülerin Hayatlarından Memnun Olma Durumlarının Kullandıkları Araç Türüne Göre Dağılımı İlişki (%)

Araç Türü	Hayatından Memnun	Hayatından Memnun Değil	TOPLAM
Tır	18.5	81.5	100.0
Kamyon	13.8	86.2	100.0
Kamyonet	15.4	84.6	100.0
Otobüs	21.1	78.9	100.0

Ankete katılan sürücülerin seyahatte olmadıkları zaman alkol kullanma alışkanlıkları Tablo-9'da gösterilmiştir. Tabloya göre alkol kullanma oranı 51 yaşından büyük olan sürücülerde en yüksek (%11.1) çıkmıştır. Bunu %7.3 oran ile 30 yaşından küçük sürücüler, %4.7 oranı ile 31-40 yaş arasındaki sürücüler ve %2.3 oranı ile de 41-50 yaş arasındaki sürücüler takip etmektedirler.

Tablo 9 Sürücülerin Yaş Gruplarının Alkol Kullanma Durumuna Göre Dağılımı (%)

Yaş Grupları	Alkol Alışkanlığı Var	Alkol Alışkanlığı Yok	TOPLAM
30'dan Küçük	7.3	92.7	100.0
31-40	4.7	95.3	100.0
41-50	2.3	97.7	100.0
51'den Büyük	11.1	88.9	100.0

Araştırmada az da olsa eğitim düzeyi ile alkol kullanma alışkanlığı arasında ters bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Zira ilkökul düzeyinde eğitim alan sürücülerde alkol kullanma alışkanlığı oranı %5.0 iken, üniversite mezunu sürücülerde %5.6 olarak belirlenmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Sürücülerin Eğitim Düzeylerinin Alkol Kullanma Durumlarına Göre Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyi	Alkol Alışkanlığı Var	Alkol Alışkanlığı Yok	TOPLAM
İlkokul	5.0	95.0	100.0
Orta Okul	5.4	94.6	100.0
Lise	5.7	94.3	100.0
Üniversite	5.6	94.4	100.0

Sürücülerin eğitim düzeyi ile ölümlü kazaya karışma durumu arasında bir ilişkidir söz etmek de mümkündür. İlkokul mezunu sürücüler daha çok ölümlü kazalara neden olmaktadır. Çünkü ilkökul mezunu sürücülerde ölümlü kazaya karışma oranı %11.0 iken, bu oran üniversite mezunu sürücülerde sıfır olarak belirlenmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Sürücülerin Eğitim Düzeylerinin Ölümlü Kazaya Karışma Durumlarına Göre Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyi	Ölümlü Kazaya Karıştım	Ölümlü Kazaya Karışmadım	TOPLAM
İlkokul	11.0	89.0	100.0
Orta Okul	6.9	93.1	100.0
Lise	4.8	95.2	100.0
Üniversite	0.0	100.0	100.0

Ölümlü trafik kazasına en çok (%15.8) Ege Bölgesinde doğan sürücüler neden olurken, bu bölgeyi %14.6 ile Akdenizli sürücüler ve %12.5 ile Marmara Bölgesinde doğan sürücüler takip etmektedir. Araştırmada en az ölümlü trafik kazasına neden olan sürücüler de %2.7 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğan sürücülerdir. Güneydoğulu sürücüler %2.8 ile İç Anadolulu sürücüler ve %7.7 ile Karadenizli sürücüler takip etmektedirler (Tablo 12).

Tablo 12. Sürücülerin Doğum Yerleri ile Ölümlü Kazaya Karşıma Durumları(%)

Doğum Yerleri	Ölümlü Kazaya Karışan	Ölümlü Kazaya Karışmayan	TOPLAM
G. Doğu Bölgesi	2.7	97.3	100.0
D. Anadolu	9.3	90.7	100.0
İç Anadolu	2.8	97.2	100.0
Akdeniz Bölgesi	14.6	85.4	100.0
Karadeniz	7.7	92.3	100.0
Ege Bölgesi	15.8	84.2	100.0
Marmara Bölgesi	12.5	87.5	100.0

Araştırmada en çok (%95.0) Ege Bölgesi Doğumlu sürücülerin Şoförler Derneğine üye olduklarını belirlemiştir. İkinci sırada %86.7 ile Kara Denizli sürücüler ve üçüncü sırada da %78.2 ile İç Anadolulu sürücüler yer almaktadır. Şoförler Derneğine en az üye olanlar ise %33.3 ile Marmaralı sürücüler ve %53.5 ile Güneydoğu Anadolulu sürücülerdir(Tablo 13).

Tablo 13. Sürücülerin Doğum Yerleri ile Şoförler Derneğine Üye Olma Durumları(%)

Doğum Yerleri	Derneğine Üye	Derneğine Üye Değil	TOPLAM
G. Doğu Bölgesi	53.5	46.5	100.0
D. Anadolu	77.1	22.9	100.0
İç Anadolu	78.2	21.8	100.0
Akdeniz Bölgesi	66.4	33.6	100.0
Karadeniz	86.7	13.3	100.0
Ege Bölgesi	95.0	5.0	100.0
Marmara Bölgesi	33.3	66.7	100.0

Sosyal güvencesi en çok olanlar %46.7 ile Karadenizli sürücülerdir. Bu bölgeyi %40.6 ile İç Anadolulu sürücüler ve %33.6 ile Akdenizli sürücüler takip etmektedir. Sosyal güvencesi en az olan sürücüler ise; %16.2 ile Güneydoğulu sürücüler ilk sırada, %15.7 ile Doğu Anadolulu sürücüler ikinci sırada ve %33.3 ile de Marmara Bölgesinde doğan sürücüler üçüncü sırada yer almaktadırlar(Tablo 14).

Tablo 14. Sürücülerin Doğum Yerleri ile Sosyal Güvence Durumları

Doğum Yerleri	Sosyal Güvencesi Var	Sosyal Güvencesi Yok	TOPLAM
G. Doğu Bölgesi	16.2	83.8	100.0
D. Anadolu	15.7	84.3	100.0
İç Anadolu	40.6	59.4	100.0
Akdeniz Bölgesi	33.6	66.4	100.0
Karadeniz	46.7	53.3	100.0
Ege Bölgesi	30.0	70.0	100.0
Marmara Bölgesi	33.3	66.7	100.0

Trafik kazası yapan tır sürücülerinin %40.0'ı yaptıkları trafik kazalarının birinci nedeni olarak yol özürleri göstermişlerdir. Kamyon sürücülerinin %36.4'ü diğer sürücülerin hatalarını, Kamyonet sürücülerinin %47.6'sı yol özürleri ve otobüs sürücülerinin %43.5'i de diğer sürücülerin yaptıkları hatalar nedeniyle trafik kazası yaptıklarını belirtmişlerdir(Tablo 15).

Tablo 15. Sürücülerin Kullandıkları Araç Türlerinin Kaza Yapma Nedenlerine Göre Dağılımı (%)

Araç Türleri	Kural İhlali	Yol Özürlü	Araç Özürlü	Diğer Sürücü Hatası	Uykusuzluk	TOPLAM
Tır	0.0	40.0	13.3	36.7	10.0	100.0
Kamyon	14.2	33.8	2.7	36.4	12.9	100.0
Kamyonet	19.1	47.6	0.0	23.8	9.5	100.0
Otobüs	26.1	28.3	2.2	43.5	0.0	100.0

Araştırmada ankete katılan sürücüler içerisinde en çok(%10.3) kamyonet ile taşımacılık yapan sürücülerin alkol kullandıkları belirlenmiştir. Kamyonet sürücülerini %6.4 ile kamyon sürücülerini ve %1.8 ile otobüs sürücülerini takip etmektedirler. Tır sürücülerinin ise alkol kullanmadıkları belirlenmiştir(Tablo 16).

Tablo 16. Sürücülerin Kullandıkları Araç Türü ile Alkol Kullanma Alışkanlıkları (%)

Araç Türleri	Alkol Alışkanlığı Var	Alkol Alışkanlığı Yok	TOPLAM
Tır	0.0	100.0	100.0
Kamyon	6.4	93.6	100.0
Kamyonet	10.3	89.7	100.0
Otobüs	1.8	98.3	100.0

Araştırma ile en çok kamyon sürücülerinin (%75.3) şoförler derneğine üye oldukları belirlenmiştir. Kamyon sürücülerini %70.4 ile tır sürücülerini ve %61.4 ile de otobüs sürücülerini takip etmektedirler. Şoförler derneğine en az üye olan sürücüler ise kamyonet sürücüleridir(Tablo 17).

Tablo 17. Sürücülerin Kullandıkları Araç Türü ile Şoförler Derneğine Üyelik Durumları (%)

Araç Türleri	Şoförler Derneğine Üye	Şoförler Derneğine Üye Değil	TOPLAM
Tır	70.4	29.6	100.0
Kamyon	75.3	24.7	100.0
Kamyonet	33.3	66.7	100.0
Otobüs	61.4	38.6	100.0

Araştırma sonucu en fazla tır sürücülerinin (%38.9) sosyal güvencelerinin olduğunu ortaya konmuştur. Tır sürücülerini %38.6 ile otobüs sürücülerini, %25.4 ile

de kamyon sürücüleri takip etmektedirler. En az sosyal güvencesi olan sürücüler ise kamyonet sürücüleridir(Tablo 18).

Tablo 18. Sürücülerin Kullandıkları Araç Türü ile Sosyal Güvence Durumları (%)

Araç Türleri	Sosyal Güvencesi Var	Sosyal Güvencesi Yok	TOPLAM
Tır	38.9	61.1	100.0
Kamyon	25.4	74.6	100.0
Kamyonet	23.1	76.9	100.0
Otobüs	38.6	61.4	100.0

Günlük ortalama 4 saatten az uyuyan sürücülerin %37.5'i sürücülük yaptıkları süre içinde hiç trafik kazası yapmadığını belirtirken, 4-7 saat arası uyuyan sürücülerin %63.3'ü, 8-10 saat arası uyuyan sürücülerin %57.4'ü, 11-15 saat arası uyuyan sürücülerin %54.3'ü ve 16 saatten fazla uyuyan sürücülerin de %62.1'i sürücülük hayatları boyunca sadece bir kez trafik kazası yaptıklarını belirtmişlerdir(Tablo 19).

Tablo 19. Sürücülerin Kaza Yapma Durumlarının Günlük Araç Kullanma Sürelerine Göre Dağılımı (%)

Araç Kullanma Süreleri	Hiç Yapmadım	Bir Kez Yaptım	İki Kez Yaptım	Üçten Fazla Yaptım	TOPLAM
<4 Saat	37.5	37.5	25.0	0.0	100.0
4-7 Saat	27.5	63.3	9.2	0.0	100.0
8-10 Saat	26.8	57.7	14.0	1.5	100.0
11-15 Saat	27.7	54.3	16.8	1.2	100.0
>16 Saat	35.2	62.1	0.0	2.7	100.0

Sürücülerin alkol kullanma durumları ile ölümlü trafik kazası arasında bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Araştırmada alkol kullanan sürücülerin %22.2'si ölümlü sonuçlanan trafik kazası yaparken, bu oran alkol alışkanlığı olmayan sürücülerde ise %4.4 olarak ortaya çıkmıştır(Tablo 20).

Tablo 20. Sürücülerin Ölümlü Kazaya Karışma Durumlarının Alkol Alışkanlığı Durumuna Göre Dağılımı (%)

Ölümlü Kaza Durumu	Alkol Alışkanlığı Var	Alkol Alışkanlığı Yok	TOPLAM
Ölümlü Kazaya Karıştım	22.2	78.8	100.0
Ölümlü Kazaya Karışmadım	4.4	95.6	100.0

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin önemli bir kesitini oluşturan ve özellikle her yıl binlerce kişinin hayatına mal olan trafik kazalarıyla gündemden düşmeyen sürücülerin sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği bu araştırmada, üzerinde dikkatle durulması

gereken sonuçlar çıkmıştır. Yaklaşık dört aylık süre zarfında sürücülerle yapılan anket verilerinin değerlendirilmesi sonucunda özet olarak aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır;

- Sürücülerin yarıya yakınının ilk okul mezunu olduğu belirlenmiştir.
- Sürücülerin dörtte üçü elde ettikleri geliri yeterli bulmamaktadırlar.
- Sürücülerin yaklaşık olarak dörtte üçünün sürücülük yaptıkları süre içinde herhangi bir şekilde trafik kazası yaptıkları belirlenmiştir.
- Her on sürücüden birinin yaptığı trafik kazasının ölümle sonuçlandığı tesbit edilmiştir.
- Sürücüler yaptıkları kazalara neden olarak diğer sürücülerin hatalarını göstermektedirler.
- Sürücülerin yaklaşık dörtte üçü yetersiz ve düzensiz uyumaktadırlar.
- Yaklaşık olarak her on sürücüden dokuzu yaptığı işi sevmeden yaptıklarını ifade etmişlerdir.
- Her on sürücüden sekizi ailesiyle yeterli ilgilenmediklerini belirtmişlerdir.
- Her on sürücüden sekizi hayatlarından memnun değildir.
- Her on sürücüden yedisi Şoförler Derneğine üyedir.
- Her on sürücüden yedisinin sosyal güvencesi yoktur.
- En çok otuz yaşın altındaki sürücüler trafik kazası yapmaktadırlar.
- Uykusuzluğun trafik kazasına en çok otuz yaşın altındaki sürücülerin neden olduğunu göstermektedir.
- Eğitim düzeyi arttıkça trafik kazası yapma riski azalmaktadır.
- Trafik kazalarını en çok Ege, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde doğan sürücüler yapmıştır.
- En az trafik kazası yapan Tır sürücüleridir.
- En çok trafik kazası yapanlar ise kamyon sürücüleridir.
- Ölümlü kazaları en çok kamyonet sürücülerini yapmaktadır.
- Hayatlarından en çok şikayet edenler kamyon sürücüleridir.
- En çok mutlu olanlar da otobüs sürücüleridir.
- İlkokul mezunu sürücü daha çok ölümlü kazalara neden olmaktadır.
- En çok Ege Bölgesi Doğumlu sürücülerin Şoförler Derneğine üye oldukları belirlenmiştir.
- En çok sosyal güvencesi olanlar Karadenizli sürücülerdir.
- En az sosyal güvencesi olan sürücüler Güney Doğulu sürücülerdir.
- Sürücüler içerisinde en çok alkol kullananlar kamyonet sürücüleridir.
- Alkol kullanan sürücüler daha çok ölümle sonuçlanan trafik kazası yapmaktadırlar.

Bu genel sonuçlar doğrultusunda şu öneriler yapılabilir;

- Sürücülerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sürücülerin gelirlerini arttırabilecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sürücülerin düzenli ve yeterli dinlenebilmeleri için denetimler sıkı bir şekilde yapılmalıdır.
- Sürücülere mesleklerini sevecek ve sevdirecek şekilde düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sürücülüğü cazip hale getirecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Alkol kullanım alışkanlığı sıkı denetime tabi tutulmalı, yaptırımlar ağırlaştırılmalıdır.
- Trafik cezaları caydırıcı düzeye çıkarılmalıdır.
- Sürücülerin ailesiyle yeterli derecede ilgilenebilecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sürücülerin sosyal güvenliğini arttırıcı ciddi düzenlemeler yapılmalıdır.
- Genç yaştaki sürücülere daha sıkı bir denetim yapılmalıdır.
- Trafik kurallarının uygulanması için tavizsiz bir denetim yapılmalıdır.
- Kamyon sürücüleri diğer sürücülerden daha fazla denetime tabi tutulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. DİE, 1997. Karayolları Trafik Kaza İstatistikleri, Ankara
2. GÜL, A., 1989. Anket Değerlendirme ve Analiz Programı. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Adana.